

U ZNAKU MORA

(PRIČE ZA ODRASLE)

MORSKA LASTAVICA

Bila jednom jedna lastavica.

Svake godine, kad bi prošlo ljeto, ostavljala je svoje gnijezdo u zemlji na sjeveru i žurno letjela k svome drugom gnijezdu u zemlji na jugu. Za nju je čitav svijet bio jedna jedina velika Zemlja Sunca; jer ona je poznavala samo sunce, k suncu se vazda vraćala, slijedila je putove sunca.

Da bi prešla od jedne do druge krajnje tačke svoje velike Zemlje Sunca, od sjevera do juga, lastavica je u proljeće i u jesen morala mnogo, mnogo putovati. Jer između sjevera i juga sterala su se mora i oceani, stajali su deseci i deseci tisuća milja vode.

A na vodi, zna se, lastavica se ne može odmarati: na oceanima nema kuća, nema balkona; nema livada ni stabala. Eto, stabla. Kad bi bilo barem stabala! Ali nije ih bilo, pa je lastavica, mlada, snažna i brza, prelijetala sva mora i oceane jednim letom, bez zaustavljanja.

No s godinama lastavica je postajala sve starija, osjećala se sve umornijom i morala se sve više truditi da preleti bez zaustavljanja i odmora velika mora između sjevera i juga i juga i sjevera u velikoj Zemlji Sunca.

Kad je sasvim, sasvim ostarjela, uzletjela je na put već spremna na ružne događaje. Rekla je: »Neću uspjeti.« Ali u hladnoj zemlji nije mogla ostati, uginula bi. Dakle je vrijedilo da se bar potruži da preleti do tople zemlje. I tako lastavica reče sama sebi za utjehu: »Ako moram umrijeti, bolje da me ne žale. Nitko ne voli smrt. Ja ću umrijeti u moru. Bolje je umrijeti u moru, to je kao da ne umireš, nego samo nestaješ, ili, još bolje, ne vraćaš se. Ali . . . Kad bi bilo stabala!«

Lastavica se zaista bila pomirila s time što će umrijeti, ali rado bi bila još živjela. Nitko ne bi htio umrijeti, pa ni naša lastavica. I zato ona uzdahne:

– Kad bi bilo stabala na moru!

I tako cikteći poletjela je, i letjela je dugo, dugo. Ali nije bila brza. Letjela je polako, već je bila veoma stara i polako je napredovala na putu sunca. Putovala je tako polako da ju je na pola puta, upravo nasred mora, stigla zima. A sa zimom došli su vjetri, magle, došle su oluje.

Nastala je strašna oluja na moru. Gusta magla pod oblacima pokrila je more.

I tako laštavica, koja je letjela iznad oblaka, nije više vidjela more.

I na površini mora, između bijesnih konja valova, nije vidjela Ljude na drvenom brodu, kako se bore s olujom za svoj brod i svoje živote.

I nije vidjela kako je oluja pobijedila i Ljude i brod, i kako ih je more progutalo.

Brod je bio drven, i, kako se može dogoditi u pričama, pustio je korijenje u moru.

Propupali su iz bokova potonule lađe mladi pupovi, i postali su grane.

Grane su ojačale, rasle u visinu, probile se iz mora.

Kad se tišina vratila na more, stara lastavica bila je na kraju snage. Iscrpljena naporom leta već je padala, da je more proguta.

Ali upravo dok je padala, krila raširenih i nepomičnih, sve bliže moru, njezine umorne i mutne oči ugledaše stablo nasred mora. Lastavica cikne:

– Stablo! Stablo na moru!

Tako je od radosti zakliknula lastavica koja je imala umrijeti a nije željela umrijeti. Sletjela je na stablo i spasila se.

Ali lastavica nije znala – i nikad nije saznala – da je ono stablo imalo duboko korijenje, toliko duboko da je raslo iz srca jedne lađe na dnu mora, iz srca Ljudi na dnu smrti.

PAS SA ŽALA

Oštenila ga je kuja lotalica u zavoju hridi, na morskome žalu. Za oca mu se, naravno, nije znalo. Majka ga je napustila netom je, malo štene, moglo samo sebi priskrbljivati hranu. I postalo je i ono pas lotalica. Ali, ne poznavajući drugi svijet osim svijeta uz more, samo je uz morskala živio, kraj mora, pa i u moru. Jer postao je izvrstan plivač.

Razumio je govor riba i govor mora. Govor mora naučio je brzo: riječi oplakivanja žala, šapat lakih valova, vrisak golemih talasa, srdžbu pjenušanja, tihe pjesme treperenja modre gorke vode; vrenje, zviždanje, prelijevanje mora.

Razgovarati s ribama naučio je s vremenom. Zaista je naučio. Jer ribe govore ako se i čini da su nijeme. Pas iz početka nije znao da i

ribe govore, pa se hranio njima. Vješto ih je hvatao i od njih se debljao. Ali onda je počeo razumijevati njihov govor, pa je shvatio što mu govori jedna sjajna ribica previjajući se između njegovih zubi. Ribica mu je rekla:

– Kakvo sam ti zlo učinila?

I gledala ga je tako moleći te se pas ganuo i pustio je. Skliznuvši u more, ribica je odjurila da kaže svim ostalim ribama kako je ono dobar pas. Otada su pas i ribe postali prijatelji.

Ali nastadoše teškoće za psa: kako doći do hrane? Dotad se najviše hranio ribama. Sad ih više nije mogao jesti. I što da jede? Trpke crvene plodove trnovitog grmlja? Ili kupine ljeti? To je bilo premalo. I tako je pas dugo lutao žalom tražeći hranu. Nije se usuđivao udaljiti od žala, jer nije poznao svijet daleko od mora, i bojao ga se.

Lutajući tako sreo je Ribare.

Ribari su pomilovali njegovu ostru, raščupanu i slijepljenu dlaku, pružili mu kruha, sira i još ponešto. To se psu svidjelo, pa je ostao s Ribarima.

Ribari su ga ukrcali na brod i povelj sa sobom na ribolov. Kad su izvukli mreže i istresli ih na palubu te spremili u sandučiće stotine i stotine sjajnih, srebrnih, drhtavih riba, pas promrmlja, reče nešto. Ribari ga nisu razumjeli, nisu se na nj osvrtni, nastavili su bacati mreže; i još su više riba složili u sandučiće broorskoga skladišta. Onda pas reče:

– S ovima se ne razumijem. Ali moram spasiti ribe. Idem k njima i reći ću im da moraju pobjeći.

I pas skoči sa broda u more. Plivao je i ronio, ronio duboko, sišao je na dno mora, slijedio pokrete mreže, trčao za ribama što su se kupile u mreži, nastojao otvoriti usta da im uzmogne reći:

– Pazite! Smrtna opasnost!

Ali, kad je otvorio njušku, morska je voda ispuni, i glas nije izišao, nitko ga nije čuo. Pokušao je vikati, vikati još...

I progutao je mnogo mora i zašutio zauvijek.

Kad su Ribari izvukli na palubu mrežu nabrekli ribama, našli su u njoj i lešinu psa.

– Vidi se – rekli su – da je bio pas od mora.

MORSKI RAK

Posvuda sam tražio morskog raka. Opazio sam ga konačno, približavao se kao bojna kola, oklopljen i nespretn, ritmički mičući kliještima, sivozelen i oprezan. Micao se između ruba vala i užarenog pijeska, penjao se prema napuklini u hridi,

– Rak! – viknuo sam i potrčao da ga uhvatim. Ali izgubio sam nekoliko dragocjenih časaka, iz prevelikog opreza koji je možda bio strah, i rak se naglo okrenuo, skliznuo u vodu, nestao u tamnim sjenama, sklonio se u neku rupu.

Tada sam sišao u vodu, nagnuo se, tražio po pijesku pličine, ispod hridi, u napuklinama, nasumce, rukama; onda sam se sjetio kliješta i pokušao štapićem čeprkati po rupama. Rak nije izišao, nije se više pojavio.

Bio sam razočaran. Prošao sam bos po žalu, skupljao pijesak stopalima, tražio školjke, a onda se ispružih u sjeni između suhe hridi i mora, na pijesku. Tu sam zaspao.

Bio je lipanj, sunce još nije žarilo.

Sanjao sam kako me svježi valovi zapljuskuju do koljena, sanjao sam vojske račića, i sanjao sam goleme rakove. Onda je svih rakova nestalo, i samo je jedan ostao, ogroman, krupan kao slon, i jurio je za mnom otvorenih kliješta. Ja sam bježao, bježao, bježao, ali on mi je bio neprestano za petama, njegova ticala već su me dodirivala, već su me bola. Osjetih oštar, živ ugriz, vrisnuh – i probudih se sav u znoju.

Pod petom sam osjećao svrbež, kao da me netko češe. Shvaćao sam da je sve bio samo san, ružan san, ali nagoni sam povukao nogu...

Sivozelena račić bio je baš tamo, na pijesku vlažnom od plime: s mjesta gdje mi je prije bila noga silazao je k moru. Činilo mi se da sam ga uznemirio; jer kao da je nešto mrmljao među štipaljkama.

Ali sad mi se više nije dalo da ga lovim. Počeo sam gledati more, koje je disalo dižući i spuštajući grudi, i pomislih da to more teško diše u snu, da milijuni rakova škaklju more griskajući ga štipaljkama iz svojih hrapavih gnijezda ispod hridina.

Bio sam dječak, tada. Ali ostalo mi je to sjećanje, to moje davno maštanje. I tako, svaki put kad idem na more, gledam podnožja hridina nadajući se da ću otkriti rakove. I katkada ih otkrijem, vidim kako se kreću, brzi, sivozelena, mičući ticaljkama i kliještima. I gotovo ih se bojim. Bojim se svih r a k o v a.

Giacomo Scotti